

ชื่อรายงานการวิจัย : โครงการวิจัยและพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว :

กรณีศึกษา บ้านไร่ป่าคา ตำบลท่าตุ้ม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ชื่อผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอนก ชิตเกษร

นางพรรณนุช ชัยปิ่นชนะ

แหล่งทุน : เครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ปีที่ทำการวิจัย : ระยะเวลา 1ปี ตั้งแต่ 15 กันยายน 2551 ถึง 15 กันยายน 2552

.....

สรุปผลรายงานโครงการวิจัย

โครงการวิจัยและพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษา บ้านไร่ป่าคา ตำบลท่าตุ้ม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวบ้านไร่ป่าคาให้เป็นแหล่งสร้างรายได้เสริมแก่ชุมชนและเพื่อเสริมสร้างพัฒนาบ้านไร่ป่าคาให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชน การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกบ้านไร่ป่าคา ตำบลท่าตุ้ม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ได้รับการรับรองว่าเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จังหวัดลำพูน จากคณะกรรมการประเมินและรับรองหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จังหวัดลำพูน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR) โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือผู้นำชุมชน ผู้นำสตรี ผู้อาวุโสของหมู่บ้าน สมาชิกหมู่บ้าน

พบว่ารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวบ้านไร่ป่าคาโดยพิจารณาจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมพบว่า บ้านไร่ป่าคา มีจุดแข็งเป็นแหล่งความรู้ด้านโคชาวลำพูน ดังนั้นสามารถใช้เป็นจุดสำคัญในการส่งเสริมให้หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาด้านโคชาวลำพูน สามารถสร้างรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวได้โดยใช้กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

นอกจากนั้นผลการวิจัยสามารถเสริมสร้างพัฒนาบ้านไร่ป่าคา ให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาด้านโคชาวลำพูน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มุ่งใช้กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาอย่างมีรูปแบบ โดยเริ่มจากการกำหนดกลุ่มที่เป็นทางการเพื่อทำหน้าที่จัดการการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาของหมู่บ้านในรูปแบบคณะกรรมการ กำหนดโครงสร้างการบริหารงาน การบรรยายลักษณะงาน นอกจากนั้นทำการกำหนดรูปแบบการจัดการ ได้แก่การกำหนดวิธีการในการจัดสรรค่าตอบแทนให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การกำหนดรูปแบบและวิธีการบริหารจัดการ การกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ การพัฒนาความพร้อมบุคลากรในชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา นอกจากนั้นได้ร่วมกัน การกำหนด

โปรแกรมและต้นทุนการท่องเที่ยว รวมทั้งการปรับภูมิทัศน์และการประชาสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบไป
ยังกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

เนื่องจากจุดขายสำคัญของบ้านไร่ป่าคือ โคขาวลำพูน ชุมชนควรรขยายสมาชิก หรือเครือข่ายโคขาว
ในพื้นที่ และหมู่บ้านรอบข้างให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้นควรสร้างเอกลักษณ์ในการท่องเที่ยวโดย
ใช้ภาษาพื้นถิ่น และการให้ข้อมูลในเชิงลึก โดยถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ผสมผสานกันระหว่างองค์ความรู้ทาง
วิชาการกับภูมิปัญญาดั้งเดิมเพื่อสามารถเป็นแหล่งอ้างอิงข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ถูกต้องแม่นยำและเที่ยงตรง และ
ผลจากการขยายจำนวนสมาชิกผู้เลี้ยงโคขาวลำพูน ส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มที่มีความเข้มแข็งสามารถขยาย
ขอบเขตประโยชน์จากการเลี้ยงโคขาวเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนดำเนินตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นอกจากนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาบ้านไร่ป่าควรมีความยั่งยืนได้นั้น ผู้นำชุมชน
และคณะกรรมการฯ จะต้องถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาในเชิงลึก เข้าสู่กระบวนการถ่ายทอดต่อเยาวชน
คนรุ่นหลัง ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาของชุมชนอย่างยั่งยืน และที่สำคัญควร
สร้างความตระหนักให้คนภายในชุมชนเห็นคุณค่าและมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของคนในชุมชน ซึ่ง
จะนำไปสู่การการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเป็นรูปแบบการ
ท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่ยังไม่เป็นที่รู้จักหรือเป็นที่เข้าใจในวงกว้าง ดังนั้นกลุ่มลูกค้าเป้าหมายในการ
ท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาจึงเป็นกลุ่มลูกค้าเฉพาะดังนั้นจึงต้องใช้กลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับลูกค้าเฉพาะกลุ่ม
เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาบ้านไร่ป่าประสบความสำเร็จสามารถสร้างรายได้เสริม
ให้แก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์

1) ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการดำเนินการวิจัยการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาบ้านไร่ป่าค่านั้น
ผู้ดำเนินการจะต้องวิเคราะห์ถึงความเข้มแข็งของผู้นำหรือกลุ่มผู้นำ เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งกลุ่มผู้นำ
ชุมชนต้องเสียสละและตั้งใจจริง และสามารถโน้มน้าวใจคนในชุมชนให้เห็นความสำคัญของการ
ท่องเที่ยวว่าสามารถสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนได้

2) ผู้นำชุมชนต้องมีความเชื่อมั่นว่างานวิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญเครื่องมือหนึ่งที่จะใช้ในการพัฒนา
ชุมชนและการท่องเที่ยว

3) ชุมชนฯมองข้ามองค์ความรู้ภูมิปัญญาในเชิงลึก จึงไม่มีการนำเอาความรู้เหล่านั้นเข้าสู่กระบวนการ
ถ่ายทอดต่อเยาวชนคนรุ่นหลัง แต่ที่จริงองค์ความรู้ในเชิงลึกเหล่านี้เป็นหัวใจของการท่องเที่ยวที่มีความ
เป็นเอกลักษณ์ เช่น องค์ความรู้ทางด้านเทคนิคการเลี้ยงโคขาวให้เป็นโคขาวที่มีสุขภาพดีโดยใช้ภูมิปัญญา
พิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เล่าเรื่องราวซึ่งจะไม่มีในเอกสารทั่วไป

4) การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาที่มีความยั่งยืนเนื่องจากว่าจุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวนี้มาจากคนภายในชุมชนเห็นคุณค่าและมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญา ในภูมิปัญญาเหล่านั้นและร่วมกันอนุรักษ์ถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลัง จากนั้นจึงขยายขอบเขตการท่องเที่ยวโดยมุ่งนักท่องเที่ยวจากภายนอกพื้นที่

5) การสร้างความสัมพันธ์และลงมือปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานราชการทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และสามารถนำเอาองค์ความรู้เหล่านั้นนำมาต่อยอดเกิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนา

ข้อเสนอแนะด้านการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา

1) เนื่องจากจุดขายสำคัญของบ้านไร่ป่าคือ โขขวาลำพูน ควรขยายสมาชิก หรือเครือข่ายโขขวานในพื้นที่ หรือหมู่บ้านรอบข้างให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และพยายามดึงมาร่วมกิจกรรมร่วมกัน

2) สร้างเอกลักษณ์ในการนำเที่ยวโดยใช้ภาษาพื้นถิ่น(ภาษาของ) โดยผ่านการเล่าเรื่องราวการใช้ครัววกลอนอย่างมีทักษะ

3) เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาที่มีความยั่งยืน พยายามถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาในเชิงลึก เข้าสู่กระบวนการถ่ายทอดต่อเยาวชนคนรุ่นหลัง แท้ที่จริงองค์ความรู้ในเชิงลึกเหล่านี้เป็นหัวใจของการท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์

4) เพื่อให้การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาที่มีความต่อเนื่องควรสร้างความตระหนักให้คนภายในชุมชนเห็นคุณค่าและมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของคนในชุมชนก่อน ซึ่งจะนำไปสู่การการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาที่ยั่งยืน

5) เนื่องจากเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังสูง ดังนั้นชุมชนต้องตระหนักและให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำและเที่ยงตรง โดยผู้ที่ทำหน้าที่เป็นวิทยากรจะต้องศึกษาเรียนรู้ข้อมูลในเชิงลึกทั้งหมดรวมทั้งถ่ายทอดอย่างถูกต้องแม่นยำ สามารถเป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงที่มีความน่าเชื่อถือ

6) ชุมชนควรเรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ ควบคู่กับภูมิปัญญาเดิมเพื่อให้เกิดผสมผสานภูมิปัญญาดั้งเดิมและวิทยาการสมัยใหม่

ข้อเสนอแนะด้านการตลาดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา

1) เนื่องจากการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเป็นรูปแบบใหม่ที่ยังไม่เป็นที่รู้จักหรือเป็นที่เข้าใจในวงกว้าง ดังนั้นชุมชนจะต้องทำการกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร สถาบันการศึกษา และหน่วยงานราชการ เพื่อให้การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด มีประสิทธิภาพได้แก่ กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ เช่น องค์ความรู้ด้าน โขขวาน จะต้องให้ข้อมูลเชิงลึกซึ่งผสมผสานระหว่างวิทยาการเลี้ยงโขขวาสสมัยใหม่ ผสมผสานกับวิธีการแบบดั้งเดิม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่น่าเชื่อถือและมีจุดขายที่มีเอกลักษณ์ของชุมชน กลยุทธ์ด้านการตั้งราคา จะต้องตั้งราคาบนพื้นฐานของค่าใช้จ่าย และต้องไม่สูงจนเกินไป เนื่องจากการตั้งราคาที่สูงเกินไปนั้นจะมีผลต่อภาพลักษณ์ในเชิงลบ แต่การสร้างรายได้นั้นอาจมาจากการขายบริการหรือผลิตภัณฑ์ควบอื่น ๆ เช่น ผลิตภัณฑ์เกษตร ผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูป ผลิตภัณฑ์จักสาน เอกสารความรู้ กล

ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมการตลาด จากการที่ชุมชนได้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร สถาบันการศึกษา และหน่วยงานราชการ ดังนั้นการเลือกรูปแบบการส่งเสริมการตลาดจึงต้องใช้รูปแบบที่สื่อสารที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม เช่น แผ่นพับ การส่งจดหมายไปยังกลุ่มเกษตรกร สถาบันการศึกษาและหน่วยงานราชการ นอกจากนี้ใช้กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ร่วมกับหน่วยงานราชการ โดยการออกฐาน จัดนิทรรศการความรู้ร่วมกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานราชการแต่อย่างไรก็ตามเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างและเป็นการขยายฐานลูกค้าในอนาคตโดยการสร้างเว็บไซต์แนะนำหมู่บ้าน และองค์ความรู้ด้านโถงถ้ำลำนพูน

2) เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวไปยังหมู่บ้านหรือแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อเพิ่มความหลากหลายและสร้างมูลค่าเพิ่มในการท่องเที่ยว